

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2021.2(130).03

Афанасьєв А.В.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТАРШОКЛАСНИКІВ

У статті обґрунтовано необхідність пошуку дієвих підходів до підвищення активності пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання фізичної культури. Вивчено можливості впровадження інтерактивних технологій на уроках фізичної культури, розкрито їх суть та переваги над традиційними методами фізичного виховання. Визначено зміст інтерактивних методів навчання фізичної культури школярів, представлено їх класифікацію відповідно до спрямованості змісту уроку та способу організації учнів. Окреслено спектр педагогічних завдань, що можуть реалізовуватися за допомогою інтерактивних методів, а також особливості їх застосування у фізичному вихованні старшокласників. Висвітлено перспективи використання інтерактивного навчання фізичної культури у старшій школі.

Ключові слова: навчання фізичної культури, інтерактивні методи і технології, старшокласники.

Афанасьєв А.В. Возможности применения интерактивные методы в процессе обучения физической культуры старшекласников. В статье обоснована необходимость поиска действенных подходов к повышению активности познавательной деятельности учащихся в процессе обучения физической культуры. Изучены возможности внедрения интерактивных технологий на уроках физической культуры, раскрыты их суть и преимущества над традиционными методами физического воспитания. Определено содержание интерактивных методов обучения физической культуры школьников, представлена их классификация в соответствии с направленностью содержания урока и способа организации учащихся. Определены спектр педагогических задач, которые могут реализовываться с помощью интерактивных методов, а также особенности их применения в физическом воспитании старшекласников. Освещены перспективы использования интерактивного обучения физической культуры в старшей школе.

Ключевые слова: обучение физической культуры, интерактивные методы и технологии, старшекласники.

Afanasiev Andrii. Possibilities of using interactive methods in the process of teaching physical education to senior pupils. The article substantiates the need to search for effective approaches to increasing the activity of pupils' cognitive activity in the process of teaching physical culture. The possibilities of introducing interactive technologies in physical education lessons have been studied, their essence and advantages over traditional methods of physical education have been revealed. The content of interactive methods of teaching physical culture of schoolchildren is determined; their classification is presented in accordance with the orientation of the content of the lesson and the way of organizing pupils. The range of pedagogical tasks that can be realized with the help of interactive methods, as well as the features of their application in the physical education of senior pupils, have been determined. The prospects of using interactive teaching of physical culture in senior school are highlighted. Interactive methods are subdivided into methods of collective, cooperative, game and discussion skills. At the same time, there is a wide range of possibilities for combining different techniques in the system of lessons, for example, the combination of game and discussion techniques in the process of storing collective or cooperative methods in interactive learning. Interactive methods can be victorious for the mastery of theoretical and methodical knowledge, for the formation of motor skills, as well as for the development of the physical qualities of the youth. Besides, in the introduction of interactive learning in the physical culture of the schoolchildren, without providing for the rationalization of new ways of pupils' organizing at the level of: frontal, group, alternate, twin, mixed with an unlimited choice of different methods of teaching exercise and development of physical qualities.

Key words: physical education, interactive methods and technologies, senior school pupils.

Постановка проблеми, актуальність дослідження. Сучасний темп життя, інтенсифікація та інформатизація освітнього процесу, дефіцит рухової активності, недотримання здорового способу життя та відсутність звички дбайливого ставлення до власного здоров'я можуть призвести до погіршення фізичного стану учнівської молоді протягом шкільного періоду життя [6]. Це зумовлює необхідність пошуку нових підходів до навчання фізичної культури школярів як важливого чинника збереження здоров'я молодого покоління. Використання сучасних технологій є ефективним шляхом поліпшення освітнього процесу фізичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти. Однією із нестандартних технологій є інтерактивне навчання, ключовою особливістю якого є активна і творча взаємодія учасників освітнього процесу у різних формах з метою забезпечення продуктивної діяльності та мобілізації здібностей учнів, що полягає у моделюванні реальних життєвих ситуацій, створенні проблемних ситуацій, застосуванні рольових ігор [5]. Ефективність навчання фізичної культури передусім залежить від активної пізнавальної діяльності учнів, що обґрунтовує можливості впровадження інтерактивних технологій у фізичне виховання школярів [3; 8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зміст та особливості використання інтерактивних методів навчання школярів розкрито у працях В. Гузеєва, О. Джеджеро, Н. Коломієць, О. Пометун та ін. На доцільності інтерактивних методів впровадження в освітній процес наголошує О.М. Удовенко [7], оскільки вони здатні забезпечити комфортні, безконфліктні і безпечні умови розвитку учня, всебічно реалізують його природний потенціал, виховати особистість, здатну до самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення, яка вміє використовувати отримані знання для творчого вирішення проблем, критично

мислити, прагне реалізувати себе. Т. Кравченко і О. Коберник [4] указують, що інтерактивні методи є найбільш природними, створюють сприятливі умови для формування вмінь і навичок, дають можливість виявити свої інтелектуальні якості.

У сучасній педагогічній теорії зустрічаються дослідження щодо використання інтерактивних методів у професійній підготовці вчителів фізичної культури (І. Грінченко, В. Сікора, О. Суоров, А. Турчак, І. Шевцов). О.П. Аксьонова, О.В. Багінська, Р.В. Чопик, О.М. Школа та ін. у своїх роботах розглядали можливості застосування інтерактивних методів на уроках фізичної культури в школі. На думку дослідників, за допомогою цих методів навчання забезпечується розвиток і саморозвиток особистості учнів на основі виявлення їх індивідуальних особливостей і здібностей, залучення їх у вирішенні проблемних ситуацій, засвоєння ними більшого обсягу знань, практичних умінь та навичок [1; 2]. Однак ці дослідження є поодинокими, а тому відсутня науково обґрунтована технологія застосування інтерактивних методів у фізичному вихованні учнів різного віку. **Завдання дослідження:** вивчити зміст інтерактивних методів та особливості використання на уроках фізичної культури у сучасній педагогічній теорії та практиці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перспективним напрямком підвищення ефективності уроків фізичної культури є використання інтерактивних методів з метою навчання фізичних вправ, розвитку рухових здібностей, формування теоретичних знань та методичних умінь, навичок здорового способу життя тощо. Перевагою інтерактивних методик є залучення усіх учнів класу у спільну діяльність; виконання навчальних завдань у сприятливій психологічній атмосфері; створення «ситуації успіху»; активна пізнавальна діяльність; забезпечення сприятливих умов для розвитку комунікативних та креативних здібностей, самостійності, навичок критичного мислення; обов'язковий зворотній зв'язок.

Важливість застосування інтерактивних методів у процесі навчання фізичної культури учнів старшої школи зумовлена віковими особливостями психічного розвитку та завданнями, що ставляться перед учителем у фізичному вихованні старших підлітків. Інтерактивні методи забезпечують моделювання реальних життєвих ситуацій, привчають до роботи у команді, формують соціальну активність, самостійність, творчість, відповідальність, ініціативність, що сприяє формуванню життєво та професійно важливих компетентностей молоді. Інтерактивне навчання фізичної культури створює передумови для активної пізнавальної діяльності, максимально можливої продуктивності роботи, оптимального рухового режиму та повноцінної реалізації рухового потенціалу, успішного формування особистості кожного учня. Ключовою рисою інтерактивних методик є зміна ролі вчителя: педагог виступає як модератор, організатор, а не керівник чи диктатор; учні стають більш активними: замість традиційних репродуктивних методик викладання навчального матеріалу збільшується частка імпровізації, вільного чи спонтанного у змісті уроків фізичної культури, завдяки чому інтенсифікується засвоєння навчального матеріалу шляхом підвищення творчості, ініціативності, самостійності, швидкості прийняття рішень, відповідальності за свої дії. Аналізуючи розробки дослідників І. Гільової, О. Пеметун, Л. Пироженко, О. Школи та ін., врахування вікових особливостей психофізичного розвитку дітей старшого шкільного віку дозволило визначити основні методи інтерактивного навчання фізичної культури учнів 10-11 класів (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація та характеристика інтерактивних методів навчання фізичної культури старшокласників

№ з/п	Група методів	Спосіб організації учнів	Види завдань та методик їх реалізації	Особливості впровадження
1.	Коллективного навчання	Фронтальний, почерговий, коловий, змагальний	Виконання теоретичних, методичних або рухових завдань по черзі або спільно; тренінги, спортивні прогулянки, екскурсії, туристичні походи, геокешинг, масові спортивні заходи.	Використовуються для формування знань, рухових умінь та навичок, розвитку фізичних якостей. Дозволяють задіювати одночасно увесь клас, сприяє вихованню колективізму, розвитку комунікативних здібностей, формування навичок співробітництва, соціалізації особистості та творчих здібностей.
2.	Кооперативного навчання	Груповий, парний, коловий, змагальний	Спільні проекти у малих групах, командні види рухової діяльності, ситуативні завдання, сюжетно-рольові завдання, фізична підготовка або навчання техніки фізичних вправ у коловій формі.	Використовуються для формування знань, рухових умінь та навичок, розвитку фізичних якостей. Дозволяють здійснювати диференційований або індивідуальний підхід до планування фізичних навантажень; передбачають можливість точного регулювання параметрів фізичних навантажень.
3.	Ігрового навчання	Фронтальний, груповий, почерговий, змішаний.	Імітаційні, ситуаційні, сюжетно-рольові ігри, рухливі та спортивні ігри, спортивні квести.	Використовуються для формування знань, рухових умінь та навичок, розвитку фізичних якостей за допомогою ігрового, колового або змагального методів. Передбачають ігрове моделювання життєвих ситуацій, рухів, що вивчаються. Недоліком є відсутність можливості чіткого регулювання параметрів фізичних навантажень.
4.	Дискусійного навчання	Фронтальний, груповий, почерговий, змішаний.	Поглиблене вивчення навчального матеріалу шляхом організації публічного обговорення	Використовуються для формування теоретико-методичних знань, виховання морально-вольових якостей та соціальних цінностей. Завдяки дискусійному характеру забезпечуються міжпредметні зв'язки. Сприяють розвитку інтелектуальних та аналітичних здібностей, критичного мислення, активної позиції, наполегливості, вміння відстоювати свою думку, толерантності, уміння робити вибір.

Отже, інтерактивні методи поділяються на методи колективного, кооперативного, ігрового та дискусійного

навчання. При цьому існують широкі можливості комбінування різних методик у системі уроків, наприклад, поєднання ігрових або дискусійних методик у процесі колективного або кооперативного методів інтерактивного навчання. Інтерактивні методи можуть використовуватися як для засвоєння теоретико-методичних знань, формування рухових умінь та навичок, так і для розвитку фізичних якостей учнівської молоді. Крім цього, впровадження інтерактивного навчання фізичної культури школярів забезпечує раціональне варіювання і поєднання різних способів організації учнів на уроці: фронтального, групового, почергового, парного, змішаного при необмеженому виборі різних методів навчання фізичних вправ та розвитку фізичних якостей. І, найважливіше, що завдяки інтерактивному характеру навчання створюються передумови для поєднання навчання і самонавчання, виконання завдання та оперативного аналізу якості та помилок, поглибленого засвоєння навчального матеріалу, формування умінь контролю та самоконтролю.

Висновки. Широкий арсенал методів інтерактивного навчання фізичної культури дозволяє забезпечувати динамічність перебігу уроків, варіативність у реалізації як освітніх, так і оздоровчих та виховних завдань, що підвищує мотиваційну складову та ефективність педагогічного впливу. Використання таких методів поєднують інтерес учнів до навчання. Раціональне поєднання словесних, наочних і практичних методів навчання сприяють підвищенню загальної та моторної щільності. Доцільність застосування інтерактивних методик на уроках фізичної культури у старшій школі зумовлена можливостями моделювання життєвих ситуацій, спільного аналізу проблеми і пошуку шляхів її розв'язання, формування необхідних компетентностей для подальшого життя та майбутньої професійної діяльності. **Перспективи подальших розвідок** полягають у обґрунтуванні доцільності застосування інтерактивних методів у процесі формування здоров'язбережувальних компетентностей старшокласників на уроках фізичної культури.

Література

1. Аксьонова О. Інтерактивні форми діяльності учнів на уроках фізичної культури. Молода спортивна наука України. 2007. Вип. 11. Т. 1. С.4–16.
2. Багінська О.В., Рябченко В.Г., Лещук Д.А. До питання впровадження інтерактивних технологій в урок фізичної культури. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія : педагогічні науки, фізичне виховання та спорт. 2012. Вип. 102. Т.1. С.63-65.
3. Гільова І. Впровадження інноваційних технологій та їх елементів на уроках фізичної культури. Фізичне виховання в школі. 2007. №2. С.22-25.
4. Кравченко Т., Коберник О. Використання інтерактивних методик на уроках трудового навчання. Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. - №3.–С.9-12.
5. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Інтерактивні технології : наук.-метод. посіб. / За ред. О. І. Пометун. Київ : Видавництво А. С. К. , 2004. 192 с.
6. Тимошенко О.В., Дьоміна Ж.Г. Основні напрями модернізації системи фізичного виховання школярів на сучасному етапі розвитку суспільства. Фізичне виховання в школі. 2011. № 6. – С. 2-5.
7. Удовенко О. М. Інтерактивні методи навчання. Управління школою. 2004. № 34. С. 11-13.
8. Чопик Р.В., Полякова М.І. Інтерактивні технології у формуванні здорового способу життя засобами фізичного виховання. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), 2013. – Вип. 7(33). Том 2. С. 432 – 436.

Reference

1. Aksonova, O. (2007). Interactive forms of student activity in physical education lessons. Moloda sportywna nauka Ukrayiny, 11, (Vol. 1), 4–16. [in Ukrainian].
2. Bahinska, O.V., Riabchenko, V.H., Leshchuk, D.A. (2012). On the question of the introduction of interactive technologies in the lesson of physical culture. Visnyk Chernihivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka. Seriya : pedahohichni nauky, fizychnе vykhovannya ta sport, 102, (Vol.1), 63-65. [in Ukrainian].
3. Hilova, I. (2007). Introduction of innovative technologies and their elements in physical education lessons. Fizychnе vykhovannya v shkoli, 2, 22-25. [in Ukrainian].
4. Kravchenko, T., Kobernyk, O. (2003). The use of interactive methods in the lessons of labor training. Trudova pidhotovka v zakladakh osvity, 3, 9-12. [in Ukrainian].
5. Pometun, O.I., Pyrozhenko, L.V. (2004). Interactive technologies. Kyiv: A.S.K. [in Ukrainian].
6. Tymoshenko, O.V., Domina, Zh. H. (2011). The main directions of modernization of the system of physical education of schoolchildren at the present stage of development of society. Fizychnе vykhovannya v shkoli, 6. S. 2-5. [in Ukrainian].
7. Udoenko, O.M. (2004) Interactive teaching methods. Upravlinnya shkolyu, 34, 11-13. [in Ukrainian].
8. Chopyk, R.V., Poliakova, M.I. (2013). Interactive technologies in the formation of a healthy lifestyle through physical education. Naukovyy chasopys Drahomanov NPU. Seriya 15. Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoyi kul'tury (fizychna kul'tura i sport), 7(33), (Vol. 2), 432 – 436. [in Ukrainian].